

CAPVT VI.

Impiam haereticorum circa meritum bonorum operum doctrinam refert, ac confutat; et momenta, quae illam munire satagunt, diluit.

Haereticorum sententia est, omnium hominum opera, si in sua dignitate censeantur, sordes esse, et iniqua. Ita Caluinus (1). Iustumque in omni opere bono peccare Lutherus superaddidit (2). Item bona opera esse ad salutem necessaria, licet varie id explicent, constanter Nouatores inficiantur. Ex his enim Flaccus, Ienenses, et Hinkelmannus ea nullo pacto necessaria esse ad salutem aperte docent: qui vero ea necessaria dicunt, id triplici hac ratione, et nomine necessaria iudicant; quod iisdem Christus glorificatur, quod bona conscientia operum huiusmodi perpetratio retineatur, quod illis proximum officii charitatis lucrifacere studeamus. Sed pernegant omnes operum bonorum necessitatem; quasi illis vita aeterna apprehendatur, quam nulla ratione iustum promereri bonis operibus existimant.

Atque Caluinus ille est, qui ipsum meriti nomen fastuosissimum esse, a Scripturis extraneum, et alienum, et ab aliquo Sophista rabula inductum, ait. Parum tamen sibi constans ille post pauca dicit, veteres Ecclesiasticos Scriptores malo huius voculae vsu erroris materiam posteris tribuisse. Itaque a Caluino edocti Nouatores merendi vocabulum, etsi damnare non audeant vndequaue, illud tamquam ambiguum, atque superbiae nomine periculosum deestantur: adduntque, imple eos sentire, qui bonis operibus censent aeternam vitam iustitiae debito retribui.

Has vero conditiones in operibus meritorii illi ponunt, atque requirunt, vt illis vitam aeternam homo consequatur. Prima, quod opera sint vndequaue perfecta, tam graduum, quam partium ratione. Secunda, quod meritorium opus prorsus indebitum sit, quia sub merito non cadunt ea, quae obstringunt. Tertia, vt illa plane, vel in primis sint nostra, non eius a quo mercedem expectamus: bona autem opera, licet sint ex nobis tamquam a voluntario instrumento, sunt principaliter Dei. Quarta, eaque parum a prima dissimilis, vt opus non tantum sit dignum, atque perfectum,

sed

sed etiam cum mercede proportionem aequalitatis habeat. Addunt ex haereticis quidam quintam conditionem, nimirum, quod ille, cuius gratia opus praestatur, emolumentum aliquod recipiat, vel honorem.

Huius vero detestandae doctrinae confutationem lubentissime hic, data opera, adderemus, nisi ex solutione obiectionum, quae ab ipsis contra catholicam doctrinam proponi solent, abunde illa haberetur. Itaque, ne actum agere cogamur, ad soluenda eorum argumenta properemus. Atque opponunt illi primo Sacras Scripturas, in quibus vita aeterna, gratia, et misericordia appellatur. Sic dum dicitur Psalm. cii. »coronat te in misericordia et miserationibus.« Isaiæ lv. »venite, emite absque argento, et absque vlla commutatione vinum, et lac.« Ad Rom. vi. »stipendia enim peccati mors: gratia autem Dei vita aeterna.« Et ad Ephesios ii. »gratia enim saluati estis per fidem, et hoc non ex vobis; Dei enim donum est; non ex operibus, vt ne quis gloriatur.«

Deinde opponunt nonnulla Ss. Patrum testimonia, quibus adseritur diuina misericordia nobis vitam aeternam conferri: nihil aliud beatitudinem esse, quam munificentissimam Dei gratiam: Deum non merita nostra, sed dona sua coronare: ipsum Deum nulli factorum iniuriam, etiamsi iustis nollet coelestem gloriam largiri. Laudantque Hylarium (3), Basiliū (4), Augustinum (5), atque Bernardum (6).

Denique opponunt: dogma Catholicum (Pontificum illi dicunt) sese euertit; est insuper Christo iniurium et impium; sacrilegum quoque, ac superbiae, et arrogantiae plenissimum. Quae omnia extrema sic suadere pergunt. Se ipsum, aiunt, euertit: quia si opera bona ex gratia, et ex diuina promissione meritum habent, haud possunt sua dignitate coronam promereri. Est insuper Christo iniurium: nam et vim, ac efficaciam passionis eius imminuit; et quum solius Seruatoris nostri obedientiae, mortisque merito tum gratia, tum gloria tribuenda sit, Catholicorum dogma summae operum efficaciam hanc concedit vltimam. Similiter, quum diuinam misericordiam euacuet, ac vniuersorum Dominum faciat creatorum debitorum; impium, vel maxime atque sacrilegum est. Tandem, viam illud adaperit ad superbendum, quum eo admissio, fas sit in

ope-

(3) In Psalm. lv.

(4) In Psalm. xiv.

(5) Concione i. in Psalm. lxx.

(6) Serm. i. de Annuntiat.

operibus, meritisque suis hominem sperare. Haec obiectant.

Iam vero, quae ex Scripturis sumunt, eadem omnino sunt cum his, quae pro adserenda secunda operis meritorii conditione ab ipsis statuta, producere solent. In vniuersum hoc pacto solui poterunt: aeterna vita misericordia simul, et merces est: misericordia quidem ob gratiam praeueniens; merces propter liberam hominis obedientiam. Enim si verum illud esset, quod haeretici subinferunt, nec ipsa Christi opera meritoria fuissent, quod blasphemum esset dicere. Audiatur Augustinus verba Psalmi exponens (7): »numquid, »ait, non corona bonis operibus redditur? Sed quia ipsa bona opera ille in bonis operatur, de quo dictum est, Deus est enim qui »operatur in nobis et velle, et operari pro bona voluntate, ideo »dixit Psalmus, coronat te in misericordia, et miseratione; quia »cuius miseratione bona opera operamur, quibus corona reddetur.«

Ad Isaiae testimonium quod attinet, accipiendum illud opinamur de promissionis terra, prout praesefert littera; mystice vero de fide in Christum, et vocatione ad Ecclesiam. Quod si de gloria illud exponere quis velit, adnotet nobiscum, amabimus, verborum proprietatem. »Emite,« inquit Propheta: igitur pretium est exhibendum pro ea. Addit »sine argento,« quod Coelorum regnum non bonis fortunae, sed libertatis comparatur. Superaddit, »sine commutatione,« quoniam nihil emolumenti a nobis accipit Deus. Hanc quoque interpretationem admittunt Pauli verba ad Rom. vi. Vt enim Augustinus scribit (8): »quum posset (Apostolus) dicere, et recte dicere, stipendium autem iustitiae vita aeterna, maluit dicere, Gratia autem Dei vita aeterna. Cur autem? Quia eius »miseratione bona operamur, quibus corona reddetur.«

Atque verbis depromptis ex cap. ii. ad Ephes. eadem responsio danda est. Nisi enim gratia ad singulos actus necessaria foret; »possent homines dicere: ideo accepimus gratiam, quia credimus, tamquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo: propter hoc Apostolus »quum dixisset, per fidem, et hoc, inquit, non ex vobis, sed »Dei donum est. Rursus, ne dicerent se suis operibus donum tale »meruisse, continuo subiecit, non ex operibus, ne forte quis ex »tollatur; non quia negauit, aut euacuauit opera bona, quum »dicat Deum vnicuique reddere secundum opera eius; sed quia ope- »ra

(7) De grat. et lib. arb. cap. 9. (8) Vbi supra.

»ra sunt ex fide, non ex operibus fides.« Ita Augustinus (9). Itaque quum omne meritum nostrum a gratia procedat, neutiquam in nobis gloriari possumus, tametsi vitam aeternam promereamur.

Quum autem, quae ab haereticis producta sunt, Patrum dicta Scripturarum testimoniis conformia sint, eadem via exponi debent. Ergo confertur nobis aeterna vita diuina miseratione, vt optime Patres loquuntur, quoniam Deus elegit nos ante mundi constitutionem in Christo, vt essemus sancti, et immaculati; quia misericordia eius praueit nos; quia nemo venit ad fidem, et ad gratiam, nemo item ad coronam, nisi Pater traxerit illum. Insuper, dicitur beatitudo ab ipsis Patribus munificentissima Dei gratia, quod Sanctorum praedestinatio non hominis volentis, neque currentis, sed Dei miserentis opus sit: neque sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed Dei misericordia praueit nos in benedictionibus dulcedinis, excitat dormientes, adiuuat operantes, atque iustitiae coronam perseverantibus retribuit. Coronat Deus, non nostra merita, sed sua dona; nam ipse est, qui operatur in nobis velle et perficere, ac illius adiutorio bona eiusmodi operamur, quibus aeternitas vitae rependitur. Si itaque Deus gloriam, cuius Dominus est, nec iustis concederet, nulli iniuriam faceret, si vel opera tantum spectemus, vel solam Domini auctoritatem; verum si operibus diuina praedeterminatio, et liberalis promissio accedat, fidelis Deus est, neque aliquem sua mercede fraudat; iustus item ac redder vnicuique secundum opera eius.

Ad id, quod vltimo loco fuerat obiectum, hoc esto responsum: minime repugnare a nobis Catholicis adsertum dogma; quandoquidem diuina promissio non est necessaria vt bonis operibus dignitatem conferat, in eorum etiam opinione, qui eam sustinent; sed vt Deus vitam sempiternam iustis tanquam iustitiae coronam reddat; sicut non tenetur paterfamilias operariis denarium diurnum soluere nisi facta cum illis conuentione. Stat praeterea cum ipsa gratia nostrum meritum; liberum enim arbitrium reuera operatur, licet recte operari non valeat sine gratia: hinc nulla a nobis passioni et meritis Christi irrogatur iniuria; nam a Christi gratia est, quod iustificatorum opera vitam promereantur aeternam. Neque proinde euacuatur a nobis gratia; licet enim ponamus meritis aeternam

(9) Eodem lib. cap. 7.

vitam conferri, adserimus tamen nequam haec merita sine gratia posse comparari.

Sed nec Deum creaturis facimus debitorem, eo sensu, quod aliquid utilitatis, ac commodi ex iisdem accipiat; sed dicimus illum se nostrum debitorem facere, non aliquid a nobis accipiendi, sed promittendo aliquid nobis.

Quidni vero si viam dogma nostrum superbiae adaperiat? Principio nefas est spem in operibus locare, quasi a sola liberi arbitrii facultate procedant; quum ad malum quisque se ipso sufficiat, ad bonum vero nihil sit, nisi ab omnipotente bono adiuuetur. Neque bona opera peracta ita aestimanda sunt, vt nullus sit timori locus, quum nesciat homo vtrum amore an odio dignus sit, et etiam iustis quotidie diuina misericordia sit imploranda. Aequum deinde est, vt quum timore ac tremore operemur nostram salutem; quum Deus operetur in nobis velle, et perficere; atque facillimum sit iustitiam deperdere, maxime si sibi met humana infirmitas relinquatur; sic vero deseratur, qui nimium praesumit.

Insuper, quoniam Dei auxiliante gratia factum est quidquid boni peregrimus, humilitatem exercere debemus, et superbiam deuitantes cum Apostolo clamare: «non ego, sed gratia Dei mecum.» At his seruatis, locandam spem diuinae retributionis in bonis operibus dicimus, quemadmodum viri Sanctissimi perpetuo locauerunt. Et ad expellendum animi torporem, feruoremque excitandum, quisquis firmissime credere debet, quod non ibunt in vitam aeternam, nisi qui bona egerunt. Verum et sedulo eum animaduertere oportebit, ne appetitus laudis subrepat, indigere se diuinae misericordiae, ac meritis passionis Christi.

Demum, ne praesumat, meminerit etiam oportebit, non cuiuslibet iusto, sed ei tantum, qui vsque in finem perseuerauerit, aeternae mercedis retributionem esse paratam. Quae omnia Patres Tridentini comprehendisse videntur his verbis (10): «si quis dixerit iustos non debere pro bonis operibus quae in Deo fuerint facta, expectare, et sperare aeternam retributionem a Deo per eius misericordiam, et Iesu Christi meritum, si bene agendo, et diuina mandata custodiendo vsque in finem perseuerauerint, anathema sit.»

CO:

(10) Sess. VI.

COROLLARIVM.

Quando autem nostra cum haereticis disputatio ad extremum vsque perducta est, ex his quae inter disserendum sunt prolata, subinferre placet, imo et necessarium existimamus; quid nempe de congruo, quid item de condigno apud Deum promereri possimus. Itaque in serie beneficiorum Dei, quae nobis ad consequendam beatitudinem conferuntur, primo loco numeratur diuina praedestinatio, deinde gratia fidem praeueniens: quae duo, quum absque meritorum praescientia sint, bonis operibus non rependi fide certum est; si tamen de praedestinatione ad gratiam sermo sit. Vocationem autem ad fidem consequuntur liber voluntatis assensus, timor, spes, charitas, et peccatorum detestatio, quibus homines ad iustificationem disponi iam antea diximus, atque qualiter iustificationem ipsam promereantur de congruo, hoc est, quomodo diuinam misericordiam moueant ad peccatum remittendum, et charitatem impetrandam.

At in ipsa gratia iustificationis considerare possumus primum ipsius in anima ingressum, iustitiae augmentum, diuturnam in sanctitate persistentiam, reparationem post lapsum, atque finalem perseuerantiam. Ex his primam sanctificantis gratiae collationem nemo de condigno meretur; non enim meritum huiusmodi in peccatore reperitur. Augmentum vero iustitiae homo iustificatus etiam de condigno potest promereri; vt Synodus Tridentina declarauit (11); ita tamen vt de virtute in virtutem ire satagat. Diuturnam in sanctitate persistentiam (etiam pro exiguo tempore) tantum de congruo mereri valet homo, hocque orationibus instans: non enim de condigno auxilium efficacis gratiae, quo indiget ad perseuerandum, promereri valet. Item reparationem post lapsum nemo potest de condigno mereri: ait etenim Dominus per Ezechielem cap. XVIII. «si auerterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid viuet? Omnes iustitiae eius, quas fecerat, non recordabuntur.»

Demum, finalem perseuerantiam non potest iustus condigne promereri, quum specialissimum Dei donum sit suis electis praeparatum. Neque contrarium probat, quod possit iustus aeternam vitam de condigno promereri: etenim placuit Deo hanc tamquam brauium bonis iustorum operibus promittere; non autem eidem placuit finalem

Tom. III.

Bb

per-

(11) Sess. VI. Can. 32.

perseuerantiam promittere, vt nemo praesumeret, sed quilibet suam salutem cum timore operaretur.

Hoc vero perseuerantiae donum de congruo iustificatos homines posse promereri, auctoritas Augustini nos docet, vbi de hoc argumento pertractans (12), eos reprehendit, qui volunt, »ita hanc »perseuerantiam praedicari, vt non vel suppliciter emereri, vel amit- »ti contumaciter possit.« Et hoc quidem nos petimus in quotidiana oratione, »et ne nos inducas in tentationem.«

Atque his tandem constat apertissime, quod saepius in antea- etis capitibus inculcatum est, scilicet, meritum de condigno illud esse cui ex iustitia retribuitur vita aeterna; quod in solis iustifica- tis locum habet, et gratiam habituales supponit: meritum autem de congruo illud esse, cui ex sola decencia remuneratio confertur. De prioris generis merito ait Apostolus ad Timoth. iv. »reposita »est mihi corona iustitiae.« De posterioris generis merito loquuntur Concilia, et Patres, dum contra Pelagianos definiunt: »gratiam »non dari secundum merita nostra.«

CAPVT VII.

De iustificatione impii denuo loquitur, vt alios Nouatorum erro- res oppugnet.

Potest iustus mortalem vitam agens a iustitia accepta excidere.

Nullus mortalium habet absque speciali reuelatione certitudinem fidei de propria iustitia.

Primam propositionem testantur Scripturae. Ezechielis enim xxxiii. dicitur: »quam recesserit iustus a iustitia sua, feceritque iniquita- »tes, morietur in eis.« Apostolus item ad Ephes. v. filios lucis, seu sanctos hortatur ad vitandum omne crimen: »hoc intelligentes, »quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est ido- »lorum seruitus, non habet haereditatem in regno Christi et Dei.« Iis vero, qui Spiritus Sancti templum sunt, in priore ad Corinth. iii. dicit: »si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.«

At-

(12) Cap. 6.

Atque cap. x. eiusdem Epist. omnes alloquens scribit: »qui se ex- »istimat stare, videat ne cadat.« Et in Euangelis Dominus ipse seminantis parabolam proponens, docet multos esse, qui credunt, sed ad instar seminis cadentis inter spinas, a sollicitudinibus, et diuitiis, et voluptatibus vitae euntes suffocantur, et non referunt fructum.

Patres quoque eandem veritatem tuentur. Ex his Cyprianus (1): »ereptos, ait, de faucibus diaboli, et de laqueis saeculi liberatos »non debere denuo ad saeculum reuerti, ne perdant quod euaserint.« Hieronymus (2): »si peccauerimus, et per peccati ianuam ingres- »sus fuerit diabolus, protinus Christus recedit.« Augustinus tandem (quem suum hac in re haeretici falso, ac contumeliose iactant) haec habet (3): »ex duobus autem piis cur huic donetur perseuerantia vsque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia »sunt iudicia Dei: . . . nonne vtrique a Deo creati, vtrique ex »Adam nati, vtrique de terra facti erant, et ab eo qui dixit, o- »mnem flatum ego feci, vnus, eiusdemque naturae animas acce- »perant? Nonne postremo vtrique vocati fuerant, et vocantem se- »quuti, vtrique ex impiis iustificati, et per lauacrum regeneratio- »nis vtrique renouati? Habet similia passim.

Quibus sane et Augustini mens perspicitur, et inuictissimum pro hac veritate amplius roboranda proponitur argumentum. Etenim si iustificatus non posset a recepta semel iustitia excidere, quilibet iustus actu perseueraret, atque non esset perseuerantia specialissimum Dei donum, nec teneretur iustus ad illam assiduus precibus petendam, nec esset causa cur salutem suam cum tremore operaretur: at, vt docet diuina Scriptura, docent Patres, docet experientia, plurimi iustorum non habent perseuerantiae donum, illud perere debent, et quamuis bene currant, timere, dum occul- tum est, quo perueniant: possunt igitur semel iustificati gratiam, et sanctitatem amittere.

Posteriorem adsertionem docent praeprimis Scripturae. Prouer- biorum enim xi. legitur: »omnis via viri recta sibi videtur: ap- »pendit autem corda Dominus.« Ecclesiast. ix. »sunt iusti atque sa- »pientes, et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo v- »trum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruan-

Bb 2

»tur

(1) De exhort. Martyrii.

(3) De dono perseu. cap. 9.

(2) Lib. ii. cont. Iouinian.

»tur incerta.« Apostolus in I. ad Corinth. iv. »nihil enim mihi
»consciis sum, sed non in hac iustificatus sum; qui autem iudicat
»me Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare.« Quorum
quidem Apostoli verborum sensus est: etsi nullius criminis mihi cons-
cius sum, non propterea ab omni culpa sum immunis; nam forte
peccatum habeo, quod me habere nescio.

Hunc vero sensum assequutus est, exposuitque Augustinus, cor
hominis impenetrabili comparans abyssu, ubi ait (4): »si profun-
»ditas est abyssus, putamus, quod cor hominis abyssus est. Quid
»est profundius hoc abyssu? Abyssum inuocant Sancti praedicator-
»res verbi Dei. Numquid est ipsi abyssus? Vt noueris quia abys-
»sus est ipsi, Apostolus ait; minimum est, ut a vobis iudicer,
»aut ab humano die. Quanta autem abyssus sit, audi amplius
»neque enim ego me ipsum iudico. Tantam ne profunditatem cre-
»ditis esse in homine, quae lateat ipsum hominem, in quo est?«
Habet similia Bernardus (5).

Accedunt momenta ex ratione deprompta. Primum: ad iustifi-
cationem non solum requiritur diuina misericordia, meritum Christi,
et efficacia Sacramentorum; verum etiam conatus liberi arbitrii, at
congruens humanae voluntatis dispositio: ergo si nefas est dubitare
de iis, quae se tenent ex misericordia Dei, et Christi meritis,
arque institutione, ita si propriam infirmitatem respiciamus, pos-
sumus formidare, neque certi omnino sumus, nos Dei gratiam esse
consequutos; quia si in nosmetipsos animum vertamus, iusta ti-
moris causa occurrit.

Secundum: inanis illa haereticorum fiducia quemadmodum in-
fert certitudinem iustitiae, ita infert certitudinem perseuerantiae, et
diuinae praedestinationis: opinantur enim Heterodoxi hominem ius-
tificatum amplius peccare non posse, et certum illum esse de sua
mer praedestinatione, ut ex Tridentino constat (6). Atqui haereti-
corum fiducia non recte infert certitudinem perseuerantiae, ut demon-
stratum est; neque certitudinem praedestinationis, ut Augustinus do-
cet (7), et ex dictis colligitur: ergo illa haereticorum fiducia non re-
cte infert certitudinem iustificationis.

Consulto autem diximus in propositione *certitudinem fidei* cum
Sy-

(4) In Psalm. xli.

(5) Epist. xlii. ad Archiep. Senon.

(6) Ex Cann. xv. et xviii. Sess. 6.

(7) De Dono Perseu. cap. 24.

Synodo Tridentina (8): enim duplex haec certitudo venit distin-
guenda, fidei, nimirum, et spei; qua distinctione constituta, omnia
omnino haereticorum sophismata euanescent. Est itaque fidei cer-
titudo illa, qua ob diuinae auctoritatem reuelationis catholici veri-
tatis assensum praebemus; quumque veritates ipsae non pen-
deant ab vlla mutabili conditione, credi debent absque vlla animi
haesitantis fluctuatione. At spei certitudo illa est, qua bonam cons-
cientiam habentes, bonis operibus insudantes, in spem erigimur no-
bis repromissae retributionis. Haec autem spes non solum ininitur
diuinae promissioni, sed humano etiam studio, et diligentiae cum
gratia Christi adhibendae; quoniam Deus non absolute coronam pro-
missit, sed eam currentibus, atque certantibus promissit. Hinc com-
parate ad Deum Christiana spes erigitur, et roboratur, sed com-
parate ad hominis infirmitatem timore non caret. Id quoque de spe
iustorum in finem vsque perseuerandi tenendum est.

COROLLARIVM.

Igitur iuxta dicta haud possumus talem habere certitudinem, quae
omnem excludat haesitationem, absque speciali Dei reuelatione: qua-
lem felix latro, mulier peccatrix, alii item habuere; si vera est
quorundam opinio. Neque oppositum euincit Epistola ad Corinth. su-
perius laudata: tum quia haec scripta videtur circa annum Vul-
garis aerae lvii. tum etiam, quia potuit Paullus ex diuina reuela-
tione discere, quod ex propria conscientia non potuerat. Verum in
eximiae Sanctitatis viris potest esse certitudo moralis, et spei, quae
ex bonorum operum frequentia, ac conscientiae tranquillitate ori-
tur. Hanc tantum certitudinem spei aliqui ex Patribus commendant.

CAPVT VIII.

Impia Nouatorum mens detegitur. Quae obiectant diluuntur.

Has vero iustificationis proprietates adsignant Heterodoxi, scilicet,
indemutabilem persistentiam in bono, firmissimam certitudinem,
et aequae magnam in singulis dignitatem. Quas nos non aliunde pro-
fluere iudicamus, quam ex detestando dogmate, quod sola fiducia
iustificet, eaque sit immobilis, atque inextinguibilis, neque statui
debeat inhaerens iustitia augmenti capax. Itaque post antiquos Iou-
nia-

(8) Sess. vi. cap. 9. et Can. xv.

niani et Pelagii errores, quorum damnatum dogma fuit, amitti non peccata gratiam per baptismum suscepim, docuit Calvinus (1), in electis omnibus, quantumvis exigua fides sit, certam haberi salutis arrham; ac tenui illi fidei aequalem tribuit iustitiam; eo quod ut Vindelinius explicat, iustitia Christi per fidem apprehensa aequaliter imputetur. At nonnulli haeretici, praesertim Lutherani, peccatum Apostasiae excipiunt; in quod si quis animo prorsus libero, nec perterritus metu impendentis mali, neque spe melioris fortunae allectus labatur, dicatur peccare in Spiritum Sanctum, neque habere remissionem in hoc saeculo, neque in futuro.

Quoniam autem conqueruntur haeretici complures iniuria a catholicis accusari, quod adserant, semel iustificatos non posse villo modo peccare; illud hic addendum est, videlicet, in quo conueniant, atque etiam in quo discordent. Itaque ex illis quidam fatentur, iustos grauissima scelera patrare, et libertatis exercitio destitui; nonnulli haud denegant, quandoque hominem iustificatum ita iustitiam et sanctitatem deperdere, ut in reatu mortis aeternae permaneat, donec respiciat; putant tamen iustos omnes ad poenitentiam post scelera adduci, quia licet actu iniquitatem operentur, habitu retinent fidem, et charitatem, quae semen sunt aeternae vitae. Nonne ita sentientes, velut a vera aberrantes doctrina, iuste nos persequimur? Nonne male illi conqueruntur de nobis, quum reuera sic sentiant?

Atque eorum execranda mens, et intellectus, ut plenius innotescant, quae pro suis dogmatibus congerunt argumenta in examen vocemus. Argumentantur vero illi aduersus priorem nostram adsertionem ex Scripturis. Dauid, aiunt, in Psalm. xxvi. de homine iusto scribit: »quum ceciderit non collidetur.« Et Psalm. cxviii. »non enim qui operantur iniquitatem, in viis eius ambulauerunt.« Item Hieremiae xxxii. de gratia noui Testamenti scriptum est: »titulum meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.« Deinde Matth. vii. legitur: »non potest arbor bona malos fructus facere.« Et in I. Ioann. Epist. »omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et peccatum non potest.« Rursus: »omnis qui in eo manet, non peccat.« Insuper de charitatis perfectione legitur Cantici. vii. »aquae multae non potuerunt extinguere charitatem.« Et Ioann. iv. »qui bi-

»be-

(1) Lib. iii. Institut. cap. 2.

berit ex aqua, quam ego dabo ei, non siccet in aeternum.« Demum: in I. ad Corinth. »charitas numquam excidit.« Ex quibus omnibus inuicte, suo quidem iudicio, demonstrari dicunt, semel iustificatos minime ab accepta iustitia excidere posse.

Argumentantur praeterea ex Patribus. Gregorius (2), inquit, videtur affirmare quod charitas numquam otiosa sit, sed stabilis, operatrix, et perseuerans, Augustini deinde quaedam loca, quaeque difficilia explicatu iudicant, obsecrant. Videlicet: »unctionis Sacramentum virtus ipsa inuisibilis: unctio inuisibilis Spiritus Sanctus: unctio inuisibilis charitas illa est, quae in quocumque fuerit, tamquam radix illi erit, quamuis ardente sole arescere non potest. Omne quod radicatum est, nutritur calore solis, non arescit (3).« Et: »radicata charitas est, securus esto, nihil mali procedere potest (4).« Haec contra primam veritatem proponunt.

Contra secundam vero ex Sacrarum Scripturarum armamentario haec sumunt: in I. Ioann. Epist. legitur: »qui credit, habet vitam aeternam.« Apostolus ad Rom. vi. scribit: »iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum.« Item: »ipse . . . spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.« Demum: »certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque Angeli . . . neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.« ectr. Ex quibus inferunt, hominem semel iustificatum aeternam vitam firmissima in Christum fiducia apprehendere, idque se certissime ex Spiritus Sancti praesentia noscere.

Sed facilis est ad omnia haec responsio. Ad primum primi ordinis, scilicet ex Psalm. xxxvi. depromptum, sunt qui dicant Theologi, sermonem ibi de iustis haberi, qui peccandi periculo sedulo vitantes, peccata quidem leuia committunt, sed gratiae adiutorio a turpioribus absinent, atque praeseruantur. Nobis tamen placet respondere, loqui regium Psaltem de huius vitae tribulationibus, quibus si manum suam Dominus supponat, iustorum animus minime frangitur. Augustinus hanc nos responsionem docuit, ubi dixit (5): »contingit illi ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exhonorationem, aliquam contumeliam, aliquam afflictionem, aliquam qua damna, et cetera, quae abundant in vita ista; proponat sibi Dominum suum quanta genera tentationum passus est, et non conturbabitur cum ceciderit.«

Ad

(2) Hom. v. in Ezch. et alibi saep.

(3) Tract. iii. in Epist. I. Ioann.

(4) Tract. viii. in eandem Epist.

(5) Serm. ii. in euod. Psalm. num. 17.

Ad secundum quod ex Psalm. cxviii. sumtum est, occurrì a Theologis consuevit, dicendo, ibi tempus praeteritum pro praesenti poni; adeo ut sensus sit: qui operantur iniquitatem, non ambulant in viis eius. Hac tamen intelligentia minime despecta, sic cum Augustino aptius respondemus (6): "si ambulant, non operantur iniquitatem; si non operantur iniquitatem, non habent peccatum, quia peccatum iniquitas est." Qui ergo peccatum facit, iniquitatem habet, non iustitiae, ac sanctitatis ornamentum.

Ad verba Hieremiae hoc sit responsum: quod de gratia actuali, neuiquam de habituali, ea sunt intelligenda: scilicet, de gratia, quae facit ut faciamus, et quandoque iustis deest. Ira sentit et demonstrat Augustinus (7).

Locus ex Matthaei vii. de promptus sic exponendus venit, ut dicamus, iustos esse arborem bonam, quatenus habent charitatem, et bonam voluntatem, quae bonorum omnium radix est: vnde procedit produci fructus malus, qui a mala voluntate et cupiditate procedit. Solutio est Augustini (8). Idem est verborum Ioannis sensus, nempe, qui natus est ex Deo, et in se semen eius habet, peccare non potest, quoniam peccatum a voluntatis malitia totum est, nullo modo a gratia. Hinc recte ipse Augustinus scribit (9): "in quantum in ipso manet, in tantum non peccat."

Quod ex Canticis adducitur, verum vndeque noscimus, videlicet, quod aquae multae charitatem extinguere non possunt. Verum enim de iustis ea ibi dicta sunt, vel de Christi Ecclesia, secundum receptissimas Sacrorum Interpretum obseruationes. Quod si de iustis sermo est, gratia sanctificans superat omnes cupiditatis impetus, dummodo actualis adsit gratia, nec obsistat huic libera voluntas. Si vero de Christi Ecclesia loquuntur, nequeunt sane aquae multae charitatem extinguere: siquidem neque haeresibus ingruentibus, neque persecutionibus saeuientibus, neque malis aliquorum moribus vigentibus Christus Ecclesiam suam deserit, quam sanguine suo adquisiuit. Quod autem legitur Ioann. iv. accipiendum est conditionate, nimirum, si semel iustificatus viuae aquae fontem in vitam salientis aeternam non deserat. Nam ideo Dominus per Hieremiam loquens cap. xvii. dixerat: "dereliquerunt fontem aquarum

"vi-

(6) 1m. ii. in eundem Psalm. cap. 6.

Num. 2.

(7) Lib. iv. cont. duas Epist. Pelag.

(8) De Christi Gratia cap. 18.

(9) Tract. iv. in I. Ioann.

"viuentium; quoniam plures fontem aquarum viuentium peccato deseruissent.

Possemus insuper huius aquae nomine Baptisma, et noui Testamenti doctrinam intelligere, quorum vnum non iteratur, altera perpetua est, et in vitam aeternam salit. Idque eo maiori momento duci intelligere possemus, quod sciamus, Christum Dominum, aquae comparatione, quam mulier Samaritana e puteo hauriebat, et illius, quam idem semel ebibendam exhibuit, vsum ad praedicandum Euangelium, et fidem Reparationis fuisse.

Possemus item cum Augustino (10) laudatum locum ad Sanctorum beatitudinem referre, de qua in Psalm. legimus: "apud te est fons vitae." Et: "satiabimur, quum apparuerit gloria tua." Necnon: "inebriabuntur ab vbertate domus tuae."

At Apostolus ad Corinth. scribens, demonstrat praecellentiam charitatis supra fidem, et spem, ac reliqua etiam Dei dona, ex quo charitas in hac vita diligenter custodita remaneat in Patria: superaddit enim: "siue prophetae euacuabuntur, siue linguae cessabunt siue scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Quum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est." ceter. Posse vero charitatem in hac via amitti Paullus ipse docet in I. ad Thessalon. v. aliisque in locis.

Auctoritatem Gregorii rectissime interpretatur S. Thomas dicens (11): haec attributa conuenire charitati, quatenus a Deo procedit, non prout a suscipiente recipitur. Addens praeterea, Gregorium dumtaxat eo loco agere de charitate electorum, quam appellat permanentem, quia in patria numquam excidit, et quatenus ubi charitas est, est etiam Spiritus Sancti gratia; quae tamen cum habitibus, et officiis ceterarum virtutum non semper coniuncta est.

Quae ex Augustino de prompta sunt loca, neque Augustini sententiae alibi expressae contraria sunt. Quae duo extrema sic euincere pergimus. Augustinus (12) haec Ioann. verba exponens: "haec scribo vobis de his, qui vos seducunt, ut scitis quia vnctionem habetis, et vnctio quam accepimus ab eo, permaneat in vobis;" ita illa interpretatur, ut non debeamus timere qui nos seducere tentant, aut bona temporalia promittendo, aut varia tormentorum genera minitendo. Eius verba damus: "nemo, in-

Tom. III.

Cc

"quit,

(10) Tract. xv. in Ioann.

Et Secunda Secundae, quaest. 24.

(11) In Tertio Sent. dissin. xxxi.

(12) Tract. 3, in Epist. Ioann.

„quit, vos seducat ad mortem; promissionem vitae aeternae desiderate. Quid potest mundus promittere? Quidquid promittit, forsassis in crastino morituro promittit. Et qua fronte ad illum qui manet in aeternum, exiturus est? Sed quid minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam? Quid minatur? Carceres, castenas, ignes, tormenta, bestias, numquid ignem aeternum?“

Itaque quum et Ioannes, et Augustinus iustos ut in charitate permaneant hortentur, inde consequens fit, posse illos Spiritus Sancti vocationem amittere. Ergo quando Augustinus dicit: *quamuis ardente sole non arescere*, non id dicit eo sensu, quod charitatem ipsam non arescere sentiat; sed hoc tantum, quod non arescat, quod in charitate radicarum est. Quod in idem reddit, ac si diceret, deperdi ea omnia quae fallaci bonorum temporalium spe, aut seruilium hominum timore ducti operamur; permanere autem charitatis fructum, etiam post mortem.

Eodem modo exponendus alter Augustini locus. Distinguit enim ibi S. Doctor inter opera, quae bona videntur, sed fiunt superbia, vel inani cupiditate, et opera, quae ex radice dilectionis procedunt; atque affirmat, prioris generis opera bona esse neququam posse; secundi mala numquam esse: sed charitatem esse in hac vita indubitabilem non adserit Augustinus. Sic loquitur: „radicata est cupiditas, species potest esse bonorum factorum, vere opera bona esse non possunt. Radicata est charitas, securus esto, nihil maius li procedere potest.“

Ad argumenta vero quae secundam propositionem oppugnabant, soluenda progredientes, primum sic eneruamus: Ioannis scopum esse dicimus, Parthos, ceterosque fideles ad fidem Incarnationis, et Christi diuinitatis hortari; nam sola haec fides charitati coniuncta ad vitam aeternam perducit. Hinc qui credit, spe vitam aeternam habet, iureque adoptionis.

Apostoli autem verba ad Rom. imperite nimis ad stabiliendam iustificationis certitudinem haeretici detorquent. Paullus enim per *pacem* reconciliationem, et gratiam, neququam infallibilem huius gratiae notitiam significat.

Quae deinde ex cap. viii. eiusdem Epist. desumunt, hoc pacto explicamus: ex Apostoli verbis hoc vnum colligi, scilicet, Spiritum Sanctum perhibere iustis testimonium, quod sint filii Dei; non enim Spiritus Sanctus inhabitans datur nisi iustis. Verum non dicit

cit Apostolus quod iustis ipsis testimonium Spiritus Sancti sit infallibiliter notum: neque enim valent iusti, et amici Dei certis indicibus discernere, num testimonium conscientiae sit Spiritus Sancti, vel spiritus praesumptionis. Ergo inhabitat Spiritus Sanctus in corde iustorum; huius testimonium verax est; sed quemadmodum illa inhabitatio cognoscitur solis coniecturis, scilicet, absolutione sacramentali, et bona conscientia; ita per solam probabilem coniecturam agnoscere possumus, num quod redditur spiritui nostro sit testimonium Spiritus Sancti. Quod si Spiritus Sanctus expresse testificetur, aut peccatorum remissionem per specialem reuelationem, aut veritatem fidei per miraculorum euidentiam; fatemur huic testimonio fidem firmissimam adhibendam esse.

Postremi testimonii nulla est consequutio. Non enim aliud Apostoli verba ibi relata sonant, quam animi propositum: vnde Hieronymus legit (13): „confido enim.“ ceter.

COROLLARIUM.

Ex praecedentibus autem sequitur, nihil posse absurdius excogitari ac aequalis illa ab haereticis praetensa dignitas in omnibus iustis. Principio siquidem, quum sanctitas forma animae inhaerens sit, haud fieri potest, quin augmentum per pietatis opera accipiat, dispositione maiori accedente, perfectiorque euadat. Hoc insuper testatur diuinæ Scripturae. Dicitur enim Prouerb. iv. „iustorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit vsque ad perfectum diem.“ Item Paullus ad Philipp. i. scribit: „hoc oro, ut charitas vestra magis, et magis abundet in scientia, et in omni sensu.“ In postremo Apocalypseo legimus: „qui iustus est, iustificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc.“

Testatur idipsum Ecclesia sic Deum exorans Dom. xiiii. post Pentecosten: „omnipotens sempiternus Deus da nobis fidei, spei, et charitatis augmentum.“ ceter. Testatur tandem Concilium Tridentinum definiens (14): „si quis dixerit, iustitiam acceptam non conseruari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse iustificationis adeptae, non autem ipsius augendae causam, anathema sit.“